

Szerelem és szabadszerelem

Rendkívül érdekes füzet jelent meg a napokban a magyar könyvpiacra. A füzet *Clara Zetkinnek*, — vagy ahogyan világszerte nevezték, a «forradalom anyjára»-nak több mint három órás beszélgetését tartalmazza, amelyet e kiváló képzettségű és képességű harcos asszony *Leninnel* folytatott 1920-ban. Zetkin asszony egy realista író mélységével és pontosságával veti papírra ezt a nagyjelentőségű eszmecsereket, amelynek során a kor asszonyait elsősorban foglalkoztató kérdések közül szinte valamennyi felvetődött. Így került sor — többek között — a nemi kérdés taglalásának arra a divatjára, amely annyira jellemző volt a huszas évekre. Lenin mélységesen elítélte azokat a «tudósokat», akik az emberi élet központi kérdését a szexualitásban keresték. «Engem is filiszterséggel gyanúsítanak — jelentette ki Lenin Zetkin asszonynak — bár ki nem állhatom a filiszteri képmutatást és a korlátoltságot. De azért nyugodtan viselem a vádat! Azok a sárgacsőrű madárkák, akik még alig, hogy kibújtak a polgári gondolkodás tojásából, mindig borzalmasan okosak. Az ifjúság mozgalmá szened a nemi kérdésben való túlságos «modernség» és a nemi kérdéssel való foglalkozás túltengése miatt...»

A haladás, a felvilágosultság ellenségei hosszú-hosszú esztendőkön azt a rágalmat terjesztették, azzal zaklatták a lelkeket, hogy a haladó mozgalmak fel akarják borítani a férfi és nő házasságra alapozott kapcsolatát és «szabadszerelmet», meg egymást hirdetik. Pedig Lenin és mind azok az igaz forradalmárok, akik az emberiség sorsának és jövődjének felelősségét viselték vállukon, folytonosan és harcosan azt hirdették, hogy — miként az aszkézis helytelen és embertelen álláspont — a nemi «szabadság» hirdetése rendkívül káros az emberiségre nézve, megsemmisíti az ifjúság szellemi és fizikai erőit. Leninnel magának ritkán volt alkalma rá, hogy beszéljen erről a kérdéstről, de a Zetkin asszonnyal folytatott beszélgetés hitelesen, döntő módon bizonyítja, hogy a huszas évek szabadszerelmi hóbortjában jellegzetes társadalmi, nemzeti hanyatlást, dekadenciát látott.

Lenin világosan látta, hogy a nemi kicsapongás «ideállá» való emelése és egyáltalán főkérdéssé való tétele éppenséggel nem forradalmi magatartás, hanem az elpuhult, lefelé ívelő életerejű «felső tízezer»-é. Jól igazolja ezt a megfigyelést, a mai amerikai nagypolgárok öncélúvá lett testiisége, raffinált élvezethajhászata, amelyet ha máshonnan nem, jól ismerünk az amerikai filmekről. Nem azért, mintha e filmek legnagyobb része megfelelő bírálatban részesítené ezt a minden nemesebb eszménytől elszakadt, teljességgel tartalmatlanná lett életet; nem, e filmek távol állnak attól, hogy leleplezzék a «férfi-club»-ok és a csőbútoros, modern budoárok titkait. De hogy az amerikai tömegeket nem lehet tartósan becsapni a villogó női combok körmönfont halmazával — azt élénken bizonyítják az olyan filmek, mint *Chaplin «Mr. Verdoux»*-ja vagy a *Steinbeck* regényéből készült «Egerek és emberek».

Amíg a nagytőke által irányított amerikai filmek és magazinok az adagolt nemiséget ontják, a Szovjetunió és a népi demokráciák művészeti élete a tiszta, az igaz szerelmet tartja eszményének és egyre inkább felszámolja a testi és szellemi értelemben vett teremtéstől elszakadt «pikantéria» maradványait. *Új női típus alakul ki nálunk*, — mondta nemrég egyik beszédében Románia nagynevű külügyminisztere, *Ana Pauker* — új női eszmény jelentkezik tehát fejlődő művészetünkben is. A lágyság és öntudat vegyüléséből bontakozik ki ez az új asszony, aki megállja a helyét az élet, a valóság dolgaiban, ugyanakkor azonban a legnemesebb, legmélyebb érzelmekkel van telve...» Azok a fiatal, sugárzó egészségű, erejű leányok, akik az egész világon, köztük a szabadságukért küzdő országokban; Spanyolországban, Görögországban, Kínában, Vietnámban és egyebütt népük haladásának élvonalában állnak, semmit sem vesztek bájukból és nőiességükből, mert nem pude-rezéssel, arcfestéssel és férficsábítással, hanem sajátmaguk és környezetük nevelésével vannak elfoglalva: *Goethe* által oly csodásan megzendített halhatatlan asszonyiság, a «*das ewig Weibliche*» ugyanis nem a csábítás, hanem a báj; nem a szerető, hanem az anya!... ANTAL GÁBOR

Vízivárosi kép. Ponty-utca

Vízivárosi képeslap

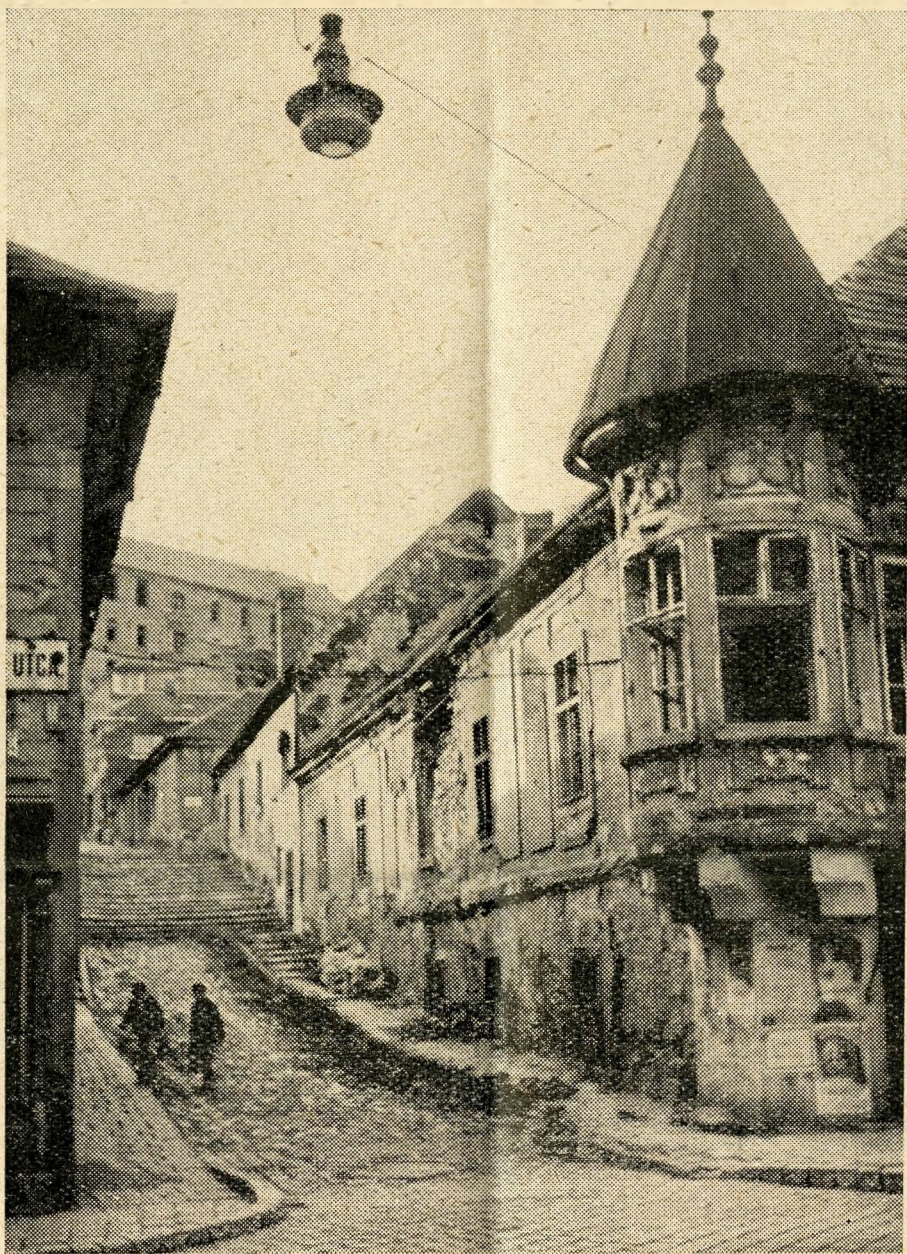
Írta Vajda István

Alkonyatkor kell érkezni ide, hajón, a Duna felől, írta valahol utazások és megérkezések felejthetetlen ismerője, Krúdy Gyula. Alkonyatkor kell érkezni és kicsit valóban úgy, mint egykor Szinbád, a hajós, félig elfelejtett emlékek, tétován felbukkanó vágyak ismeretlen szomszúsághoz hasonló ízeivel, amelyek érette és fogékonyra teszik a lelket a régi városrész minden szépsége iránt.

A víz hosszú, fehér szálakban, gyűrűk és bugyborékok százaival fut el a hajó mögött és szemközt egyre közelebb úszik a budai part. Lassú félkörrel lebegnek a Fő-utca megostromolt házai fekete üregeikkel, amelyeket innen a Dunáról még alig lehet megkülönböztetni a vízivárosi kis utcák szűk, homályba vesztett nyílászaitól, aztán a templom és végig, a várbarázsig a gesztenyefák. Kékes-szürkés köd önti el a bolthajtásos kapualjakat és mintha valami állandó harangszó úszna a folyó kátrány- és halszagával, készülő vacsorák ablakokból kiszököknt meleg illatával keveredve a hullámos hátú, alacsony tetők felett.

Határozott terv, cél nélkül kell elindulni a partról. A Víziváros mintha valóban bolyongók, kóborlók számára épült volna egykor a budai vár bástyái alatt, keskeny, téglával kirakott járdái, apró macskaköves sikátorai szinte hívják, kádárokat, kályhakészítőket, antikváriusokat és kölesönkönyvtárat hirdető öreg cégtáblái barátságosan bölintanak feléd: gyere, hallgasd a saját lépéseidet, keresd lassú és nyugodt gondolatokkal elmúlt évszázadok, réghalt emberek emlékét, az eltűnő idő csodáját.

Mert itt hallja az ember saját lépéseit, vakolathullatta falakról, alacsony ablakok vaksi üvegéről visszaverődve és az utcák csendesen őrzik szomorú, vagy édes titkaikat. A pesti aszfalt józan és tárgyilagos, egyenesen, szabályosan halad, pontosan tudod, meddig ér, hol a következő kereszt-utca és hová jutsz, ha befordulsz a szemközti sarkon. A vízivárosi utca rejtelmes és varázslatos, csupa meglepetés. Elindul valahonnan, aztán hirtelen megszűkül, elkanyarodik, nehéz tölgykapukat mutat, törött kopogtatókkal és tisztos

Vízvárosi kép. Pala-utca

munkában megöszült dédapák műhelyeinek pántos vasajtáját, különös, évszázadok rozsdájától elvékonyult ablakrácsokat, vagy csúnya esetlen kőangyalkákat, macskákról mintázott oroslánfejeket vén házak homlokzatán. Itt, ott elveszti a járdát is kis időre és megengedi, hogy bepillants az udvarokba. Hosszú, hátranyúló udvarok ezek, világos levelű nagy gesztenyefákkal és rózsatövek vásárian színes, török idők hangulatát idéző piros meg kék üveggömbjeivel. Mosóteknőt és sarokbatámasztott seprőt láthatsz itt, a félszer mellett évtizedes limlomot, zsámolyra tett bögrét, vagy elhajtott kézománcos fazekat. A veranda előtt macska sompolyog el, lassú óvatos lépésekkel és néhol, a Kapás-utcában, meg a Málna-utca végén leszerszámozott, fáradt fuvaroslovak fordulnak be esténként imbolygó farral az udvar mélyén sötétlő istállóajtó felé.

Vagy indulj el a Szalag-utcán az áhitatos és cseppet tömjénillatú Corvin-térről, amely Kapucinosok-tere volt azelőtt, haladj el a három lefüggönyözött ház előtt és ne törődj most barokk kapuikkal, apró erkélyeikkel, az emelet-ről ömlő zongoraszóval, — a Für Elise-t játssza valaki, régi szerelmek emlékét idézve és mindig hamisan üti le a negyedik taktust. Kapaszkodj lassan a meredek, kanyargós úttesten, különös, régi bérházak lőréshez hasonló ablakai között, ahol emberemlékezet óta függ egy német és magyar nyelvű tábla, «Itt gyönyörű szőnyegek kaphatók». Hirtelen lépcsővel találkozol, sűrű bokrokkal szegélyezetten emelkednek a kivájt fokok a várfal felé, hogy egy forduló után a volt kútösvényen és a Sánc-utcán át ereszkedhess le újra a Donáti-utca háromemeletes, minden skatulyaszerű modernségük mellett is a vízvárosi környezetbe valami hocsánatkérő szerénységgel beleolvadó modern házai előtt a Mária-térre. Szemben, az egykori Horgonyhoz címzett vendéglő helyén áll majdnem sértetlenül a polgárság és helyhatóság hosszú harcai után felépített Szent Anna templom, kicsit mélybe süllyedve már, alázatosan és mégis valami nem földi büszkeséggel, talán legmaradandóbb szépségű templomunk, írta róla néhány esztendővel ezelőtt budapesti kalauzában Szerb Antal.

Nem messze innen, ha tűzérési tűztől megtépve is, de még láthatod a Fő-utcában a híres Három Nyúl Kaszárnya házat, ahol a mult század közepén Böszinger Mihály uramnak volt ország-világ előtt ismert fogadója a «Zöld szöllőfürdő»-höz. Boltozatos pincéit, három évszázad utasainak csizmáitól vékonyra koptatott grádicsait napfényre szakították a lövedékek, borok érését kutató óvatos gyertyák füstjének nyomait látni még a falon. A ház mögött ha átvágsz a téglatormelékes udvaron, az Iskola-utca sarkán, Ferenc József pékmester műhelye mellett, vasalt fekete oszlopot találsz, a középkor Vízvárosának szégyenfáját. Néhány lépéssel odébb az Iskola-utca 18. számú ház falában emléktábla, amelyet bizonyos Szakács-Csorba József nevű férfiú állíttatott gazdag gőgjében a házat építő ükapja, Heinrich József emlékének. Menj be az udvarra, a teherautó garáznak barokk kapuja van...

Korán fekszenek az emberek, hangosan csukódnak a kapuk és hangosan köszönnek fekete kendős öregasszonyoknak a nagy karéj kenyeret szorongató gyerekek. Cigaretázó srácot nem látsz a Vízvárosban. Itt csak gyerekek vannak és egyikük másikuk még üveggolyóval játszik a Vám-utca roskadni készülő házai előtt. Éjjel csak a macskák járkálnak, hosszú furesa árnyékot vetve a néha már-már romantikus operettek díszleteihez hasonló falakra és tavasszal zengenek a macskazenétől a vízvárosi tetők.

Csodálatos, érett csendjük van a vízvárosi éjszakáknak. Amikor a Kacsá-utcában lecsavarja moderátor petróleumlámpája zöldes fényét a nyugalmazott postáskisasszony, aki éjfélig szokott olvasni az ablakban, mintha láthatatlan és megfoghatatlan vízű tó mélyére merülne az egész városrész. Egyetlen egyszer riad még valami zaj a házak között, a Pálffy-tér sarkán vörös jelzőlámpa imbolyog, magános mozdony dübörög végig félelmetesen, hosszát füttyentve a Bem József-utcán, mint valami hazatérő szörnyeteg. Aztán csend, hajnalig. És amikor az első sugár megvillan a Királyfürdő török kupolájának félholdján, kakasok másnapi riadója roppen az alvó udvarokról. Talán a Vízváros, elfelejtett emlékek, eltemetett ismeretlen vágyak városa az egyetlen még Pesten, ahol kakasok kiáltása hirdeti: reggeledik.

K Ö N Y V E K R Ő L

A fekete kecske

Az Új Idők Irodalmi Intézete ismét új íróat avat. Jócsik Lajos, a proletársorsból tanult emberré lett szerző mondja el gyermekkorát, olyan egyszerűen és keresetlenül, mintha a Vásártér szélén lévő, szegényes szülőházban beszélgetne róla megértő, jó szomszédokkal.

Egy ócska ház a Vásártér szélén, a kisváros peremén, benne egy háromgyerekes prolicsaláddal! — mi lehet ez egyéb, mint egyhangú, egyszínű szürkeség? Jócsik Lajos megmutatja, hogy ennek az életnek ezer színe van. Az apa, az állástalan vasútifűtő: jóságos hős — hős, amikor harcolnia kell gyermekeiért a lehetetlenséggel és csupa jóság, amikor le kell hajolnia hozzájuk. Az anya: lágy és jó, mint a fehér kenyér. A nagymama: erő, nyugalom, értelem; multak krónikása, család mindene és mindenese, proletár-nagyasszony. A szomszédban lakik a Barátság; egy ajtóval arrébb az Ellenség. Titkokkal, érdekességgel, színnel teli az élet ott a Vásártér szélén; mély, keserű értelmét adja a félgyereknap számért végzett tenyértörő gyermekmunka — és színét, derűjét, vidámságot egy fekete kecske: szegény ember egyetlen jószágja.

Ami gyöngédség, finomság, szeretetlétség van a korán megkomolyodott kis gyereklélekben, azt mind erre a fekete kecskére pazarolják a Vásártér gyerekei. Azután a fűtő három gyereke iskolába kerül, mert a nélkülöző, állástalan, önfeláldozó apa taníttatja valamennyit; a nagymama elköltözik a háztól, a jötevőit tejjel tápláló, selymesszőrű fekete kecske is eltűnik az idők sodrában —, de még egyszer visszatér — látomásban — őrzője, a nagymama mellett, szimbólumaként a drága ifjúságnak.

Ez a regény. Ez az egész. De a mindennapok rajzában, egy mélygondolkodású gyermeklélek kristályán át a szívárvány színeire bontottan: lenyűgöző olvasmány. Ökölboszorult kézzel, ellágyultan, könnyezve és mosolyogva olvassuk. Nagyon szép regény. Külső, belső címlapja: megértő, külön kis remekmű.

S. BOKOR MALVIN